

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. **nr. 8**

Tilleggsspørsmålnr.

Emne: **Beit og brom**Oppskr. av: **Jörgen Karlsen.**(adresse): **Hov i Land**Fylke: **Oppland, Nordland**Herad: **S. Land, Lurøy, Troms-
Öysunn.**

Bygdelag:

Gard:

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. **ja, delvis.**

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Til risbeite vart brukt kvisten av rogn, björk, selje, og ung furu. (*i S. Land*).
2. Man brukte en langslede, en skogsslede, som man vanligvis kjörte heim ^{med} heden med. Noe spesielt namn for slik en slede har man neppe hatt.
3. Beit tok man til aa samle ved juletider eller etter som bunöa satte inn paa gardene. *om vinteren.*
4. I Söndre Land brukte man en vanleg lauvkniv som man kappaa av kvistene med, men man braut ogsaa med nevene. I Nordland tok man veden heim og kvista den av der. Vinterveden tok man gjerne heim om hösten, og hadde man lite höy, hogg man bröttet av björka og gav kua ettersom veden vart hogd til brensel. Jeg hogde alltid som smaa gutt for 60 aar sia smaa ved, og maatte passe nöe paa at kua fikk bröttet. „Den som hogger grevt brött, faar inga god kjerring, sa man i Lurøy.
5. Brom om vaaren, helst av selje, har man paa husmannsplassene i Land brukt til nödfor om vaaren, men naa er det for lengst gaatt av bruk. Lauving gikk av bruk for om lag 30 aar sia. Tidligere var dette ei onn for seg sjöl baade paa smaa og store bruk. Man hadde lauvkjerv i lassevis om hösten den gang. Men det var ukjent i Nordland saavidt jeg kan vite. Sau og geit fikk finhakka brött som vart blanda med fiskeavfall hvis man hadde dette.

I Land brukte man [✓]stø litt mjöl paa hvis man hadde noe større av det slaget, som man her nevnte "grönn".

6. Riset la man i haug utafor fjösdöra i store hauger her i Land. I Nordland la man björkeveden som den var, framfor fjöset og slapp buskapen ut for aa beite eller gnage.

7. Det er saa pas lenge sia at risbeitinga her i Land forsvant at man har ingen tradisjon lenger om Langfredagsarbeid, og heller ikke vet man noe om særskilt ritus med aa ta riset.

I Luröy var respekten for "hviledagen" saa stor at man i min barndom nästen skjæmte seg ut hvis man tok til aa dra "bunöd" paa Langfredag eller andre helgedager.

Bunödraing var det verste folk visste, og det var et slit for kvinnene som ~~man~~^{de} gjerne ville undgaa om det var mulig.

Men hu mor fortalte at i hennes barndom maatte de ut i skogen om vinteren etter baade skav og brött. Kvinnene hadde ingen underklær, men et par tykke stakker utapaa kroppen. De fraus bare paa hendene, sa ho. Fra Söndre Land meldes det samme.

I Nordland var karfolka paa fiske i Lövoten i verste bunödstita, saa det var kvinner og barn som sleit med bunöa. I Land var karfolka i skogen paa hogging eller tömmerkjøring, saa kvinnene maatte slite föa i kröttera.

Sulteforing og bunödraing gikk av bruk i Land for om lag 80 aar sia og i Luröy for om lag 40 aar sia. I Trömsöysunn var det ikke sulteforing, for tangen og taren iblanna med rikelig fiskekyngel, gjorde kröttera feite. Jeg husker fra 1890-aara i Luröy at det var slik ovseleg med sild om hösten at folk ikke fikk solgt den for mere enn 3 kroner tönna "og salt og tre"(tomtönna) tilbake.

Da maatte de gi bort silda, for saltet og tomtönna kosta kr. 3⁵⁰

Men da drog man silda paa land og la den i store hauger eller i gamle baater og gav kröttera utover vinteren av den. Folk sa at sauene vart saa feite og rike paa ull av denne foringa.

Jörgen Karlsen.